

Slovenski dom

Stev. 121

V Ljubljani, četrtek 30. maja 1940

Leto V

Važna sodba madžarskega uradnega lista:

Jugoslavija je in bo temelj miru na Balkanu

Budimpešta, 30. maja. m. Madžarska politična javnost in časopisje posvečata zunanepolitičnim dogodkom vso pozornost, predvsem pa se stališču držav v jugovzhodni Evropi in na Balkanu. Dalje objavlja tudi daljša poročila o vedenju Italije v sedanji vojni ter poudarja, da je Italija v vsakem primeru z velikim zadovoljstvom sprejela novico o udaji belgijske vojske. Toda vseeno nič ne kaže, da bi vstopila v vojno.

Madžarski listi posvečajo veliko pozornost tudi Jugoslaviji ter naglašajo, da je z njo v zadnjem času Madžarska vzpostavila dobre in priščne odnose, kar je nedvomno omogočilo enako nevtralnost stališče, pri katerem vztrajata obe državi.

Veliko pozornost je v budimpeštanski javnosti vzbudil članek, ki ga je snoči objavilo glasilo zunanjega ministrstva »Pester Lloyd« pod naslovom: »Jugoslavija ključ položaja na Balkanu«. Članek je napisal belgijski diplomatik »Pester Lloyd« in v uvodu govori o pomenu Balkana predvsem glede zalaganja vele sil s surovinami in življenjskimi potrebščinami. Nato pa nadaljuje:

Nadaljnje važno dejstvo položaja Jugoslavije kot ključa za Balkan, je tudi njen jasni in neobremenjeni mednarodni položaj. Zato je ne zanima niti napadalna, niti obrambna vojna drugih in se ni spuščala v pogodbe, ki bi nalagale kake vojaške obveznosti. Jasnega in neodvisnega vedenja Jugoslavija ne ovira nobeno ideološko stališče, niti poročilo. Jugoslavija služi edino lastnim koristim.

Pri takšnem stališču, se je Jugoslaviji posrečilo že pred nekaj leti vzpostaviti dobre stike z vsemi velikimi državami in z vsemi sosedmi. Začetek vojne je Jugoslavijo dobil obkroženo s samimi prijateljskimi državami. Od tedaj pretekli meseci niso prinesli poslabšanja v tem oziru. To dejstvo je pripomoglo, da Jugoslavija med vsemi balkanskimi državami zavzema položaj ključa za Balkan. Iz vseh teh razlogov Jugoslavijo lahko smatramo najbolj nevtralno državo na balkanskem polotoku. Svoje nevtralnosti ni samo slovesno izpovedala, temveč jo tudi najstrožje drži. Zato o njeni nepristranosti v nobenem oziru in z nobenega

stališča ne more nihče dvomiti, in Jugoslaviji ni dozdaj nobena vojskujoča se stran zamerila ničesar.

Jugoslavija je dala vsem državam zagotovilo o svoji nevtralnosti. To je pozitivna in odločna nevtralnost. Toda čisto gotovo je, da bi se Jugoslavija najodločneje postavila v bran, če bi jo napadel kdorkoli. Sedanje zboljšanje položaja, ki se opaža glede položaja na Balkanu, z jugoslovanskim nevtralnim vedenjem, samo pridobiva. Razumljivo je, da pod takimi okoliščinami vsaka država hoče z Jugoslavijo vzdrževati najboljše zveze.

Jugoslavija pa si tudi sama prizadeva, da ostane v svojem dosedanjem položaju nevtralne države in da se tudi stvarno približa ostalim državam v jugovzhodni Evropi. S takšno dosledno in miroljubno politiko bo Jugoslavija ne samo mogla ohraniti svoj položaj ključa na Balkanu, temveč bo po vsej verjetnosti ostala še dalje temeljni kamen miru na evropskem jugovzhodu.

Nemci poročajo, da so zavezniški vojski v Flandriji poslali zahtevo, naj se vda

Berlin, 30. maja. m. Berlinski radio je snoči sporočil, da je nemško vrhovno poveljstvo po radiu pozvalo zavezniške čete v Flandriji, naj takoj prenehajo z odporom in se udajo. Do dveh zjutraj nemško vrhovno poveljstvo še ni prejelo nobenega odgovora. Popoln polom te zavezniške vojske je po nemški napovedi samo še vprašanje časa.

Nemško topništvo in letalstvo neprenehoma obstreljuje to sovražno vojsko. Zavezniška mornarica se je poskušala približati belgijski obali, da bi s pomočjo čet in letal zavarovala vkrane vojske, ki se umika. Ta poskus pa je onemogočil ogenj nemškega topništva in letal. Pristaniške naprave v Dunkerque so razrušene in je glavni del francoskih čet ogrožen zdaj južno od Lillea.

Berlin, 30. maja. o. Snočnje nemško uradno poročilo pravi, da so nemške čete napadle Ypern ter goro Kemmel, za katere divizijo silovito boji. Usoda francoskih armad na področju Artoisa je zapetena. Odpor Francozov v pokrajini južno

od Lillea je strl. Angleška vojska zahodno od Dunkerqua je tudi na poti uničenja pod udarci naših osredotočenih napadov. S hitrim nalemom v severni Flandriji smo prišli do Bruggeja. Zavzeli smo Ostende in prispeli do Dixmuidena. Na reki Yseri in na njenem prekopu severno od Ypresa se sovražnik še vedno srdito upira. Na spomeniku, po-

Italijanski vojni cilji ob morebitnem posegu v sedanji spopad

Napovedi o možnosti mirne poravnave med Italijo in zavezniški

Rim, 30. maja. o. Politični štirinajstnevnik »Conquista dell'Impero« prinaša članek nekega Nicola Marchitta o bližnjem vstopu Italije v vojno in o ciljih, katerim naj bi veljal morebitni italijanski poseg. Članek pravi, da Italija ne bi napadla Francije v Evropi, marveč bi s svojim vojnimi brodom in letalstvom naskočila najprej Egipt in za-

stavljene pri Langemarku nemški mladini, ki je tu padla v bojih v jeseni leta 1914, je razobešana nemška državna zastava. Ob istočasnih napadih od vzhoda in zahoda smo prispeli do Lillea in mesto zavzeli. Pri svojem prodiranju od zahoda smo zavzeli Armentier. Pri Bailleulu boji še trajajo. Na vzhodu smo prebili francosko obmejno postojanko, kjer je sovražnik branil svoje zaledje ter prišli na belgijsko mejo. Pri Wormhoudtu boji še trajajo.

Na južnem bojišču smo odbili posamezne napade sovražne pehote, ki so jo podpirala bojna vozila.

sedla Suez, da si zagotovi svobodno pot do Abesinije. Pozornost bi obrnila tudi Grčiji in Solunu, kot pristanišču, ki bi utegnili služiti za zavezniško ograjanje Italije z balkanske strani. Tretji njen cilj bi bil francoski Džibuti, četrti pa Tunis in šele potem evropska Francija.

Članek je vzbudil v Rimu in drugod veliko pozornost in začudenje, kako da italijanska vlada dovolj tako odkrito pisati o vojnih načrtih in ciljih, ko je danes glavno načelo vojskovanja čim skrbnejše zakrivanje nameranih akcij.

Rim, 30. maja. m. Italijanska politična in ostala javnost je še vedno pod vtisom napetega pričakovanja, kako se bo odločila italijanska vlada in kakšno bo bodoče vedenje Italije. Splošno vlada prepričanje, da njena odločitev lahko pride v najkrajšem času, čeprav nekateri krogi še vedno izražajo mnenje, da bo Italija ohranila še dalje svoje dosedanje stališče ter da bo svoje spore z Anglijo in Francijo skušala urediti po mirni poti.

Poučeni krogi zatrjujejo, da je razlika za načelni sporazum med Rimom in Londonom v tem, da Anglija hoče vprašanje italijanskih zahtev rešiti samo delno, končno rešitev vseh spornih vprašanj pa preložiti na dobo po vojni. Italija pa takšnega stališča ne sprejme.

V italijanskih krogih se je moglo včeraj slišati tudi mnenje, da bo verjetno italijanska vlada sprejela načrt maršala Badoglio, ki je v tem, da bi Italija na hitro zasedla vsa sporna področja brez napovedi vojne in premika velikih vojaških sil.

Istočasno v Rimu zatrjujejo, da je v teku živahno delo za dosego sporazuma med državami osi Rim-Berlin in Sovjetsko Rusijo glede Balkana in podonavskih držav, ki naj bi ostale še nadalje izven vojnih zapletljajev.

Angleške, francoske, norveške in poljske čete so zasedle Narvik

London, 29. maja. Reuter. Mornariško in vojni ministrstvo sta izdala snoči skupno poročilo, ki se glasi: Zjutraj smo prejeli poročilo, po katerem so zavezniške čete zavzele snoči Narvik, kakor tudi, da sta Frageres in Forneset v naših rokah.

Berlin, 30. maja. DNB. Na Norveškem je sovražnik s pomočjo bojnih ladij včeraj izkrcal čete na skrajni točki železniške proge, ki služi za izvoz železne rude, ter vdrl od severa v Narvik. Nemško vojni letalstvo je napadlo sovražne ladje, ki so bile v tamkajšnjem pristanišču. Neka večja bojna ladja je bila zadeta v bok. Z ladje se je dvignil gost dim. Razen tega so bili doseženi težki zadetki z bombami še na treh križarkah ter na enem rušilecu. Pri Ankenesu smo bombardirali s številnimi bombami čete, ki so se izkrcale.

Stockholm, 30. maja. o. Zavezniška vojska je včeraj zasedla ruševine mesta Narvika, najvažnejšega severnega pristanišča za izvoz švedskega železa. Zavezniška vojska je vdrla v mesto s severa čez vas Fageres v Bolsfjordu in z vzhoda čez kraj Raumes v Rombakfjordu, ob katerem teče važna železnica proti švedski meji, ki je zdaj vsa v zavezniških rokah. Nemški odpor na kopnem je bil dosti močnejši kakor odpor v zraku in so ga zavezniške čete hitro strle.

angleški bombniki izvršili napad na most. Od angleških letalcev se je vrnil samo eden, toda most pri Maastrichtu je bil uničen.

Zasedba Narvika je za zavezniške važna zaradi tega, ker je s tem vzpostavljena njihova zveza s Švedsko. Po drugi strani pa brani fronta pri Narviku vso severno Norveško in bo lahko služila za izhodišče novim operacijam proti jugu, ki so dozdaj bile nemogoče.

Holandija je dobila nemško vojaško in politično upravo

Haag, 30. maja. DNB: Včeraj je bila izvedena v zgodovinskem gradu Grabenhagen izročitev vojaške oblasti nemškemu letalskemu generalu Kristijansenu, upravne oblasti pa komisarju Nemčije za zasedene holandske pokrajine Seyss-Inquart. Izročitev je izvedel vrhovni poveljnik vojaških sil na Nizozemskem in v Belgiji pehotni general von Falkenhausen. Nizozemsko ljudstvo je pokazalo živahno zanimanje za ta zgodovinski dogodek. Svečanosti so prisostvovali številni nemški, holandski in tuji častniki. Prisotne so bile tudi številne vodilne osebnosti stranke, države in vojske ter državni tajniki holandskih ministrstev in zastopniki holandskega javnega mnenja. Ob vstopu v grad je bila postavljena častna straža padalcev ter po ena četa nemške policije in nemških strelcev. Slavnost se je začela v okrašenih dvorani. Prvi je spregovoril general von

Smrtne obsodbe levičarskih vohunov v Franciji

Pariz, 30. maja. o. Vojno sodišče je včeraj obsodilo na smrt zaradi vohunstva nemškega državljana von Eienema. Na smrt je bil obsojen tudi njegov pomočnik Francoz Gaston Jean Amourelle, nekdanji stenograf v francoskem senatu in bivši osebni tajnik socialističnega prvaka Leona Bluma, v letih 1936-1938, ko je Blum bil predsednik vlade ljudske fronte ter si je s svojimi ministri vse prizadeval, da bi onemogočil vojaško pripravljenost Francije. Amourelle je stenografske zapise senatnih in vladnih tajnih sej prodajal nemški obveščevalni službi. Vprašanje je, ali je o njegovem prepovedanem delu vedel kaj tudi Blum sam.

Ravno tako so bili obsojeni na smrt štirje komunistični delavci zaradi sabotaže v letalskih tovarnah, dva pa sta dobila 20 let težke ječe.

Sovjeti nočejo pogajanj z Anglijo

Moskva, 30. maja. o. Sovjetski radio sporoča, da je rdeča vlada obvestila Anglijo, da ne more Rusija sprejeti Stafford Crippsa kot posebnega pooblaščenca angleške vlade za trgovske pogajanja s Sovjeti. Zunanji minister Molotov je po sovjetskem poslanstvu v Londonu sporočil angleški vladi, da Sovjeti ne morejo v takem poslanstvu sprejeti ne Crippsa ne nobene druge angleške osebnosti. Če se hoče Anglija pogajati glede trgovine, naj to stori po svojem poslaniku v Moskvi Seedsu, ali po kom drugem, ki bi bil imenovan na njegovo mesto.

London, 30. maja. o. Iz vladnih virov poročajo, da bo Stafford Cripps najbrž imenovan za angleškega poslanca v Moskvi, ker je angleški vladi veliko na tem, da bi se njeno razmerje s Sovjeti izboljšalo.

Sovjetske grožnje Litvi

Moskva, 30. maja. Tass: Sovjetsko zunanje ministrstvo je objavilo sporočilo, v katerem pravi, da v zadnjih dneh izginjajo pogosto ruski vojniki iz sovjetskih vojnih garnizij v Litvi, ki so bile ustanovljene na osnovi litvansko-sovjetskega sporazuma o medsebojni pomoči. Sporočilo navaja nato po imenih primere, ko so sovjetski vojniki ali izginili ali bili mučeni. V zvezi s tem je ljudski komisar za zunanje zadeve Molotov poslal 25. t. m. v imenu sovjetske vlade litvanski vladi spomenico, v kateri pravi, da smatra sovjetska vlada tako vedenje pristojnih litvanskih oblasti za izzivanje Sovjetske Rusije, ki bi lahko imelo hude posledice. Sovjetska vlada zahteva zato od litvanske vlade, naj takoj neha s tem in izvede preiskavo ter najde sovjetske vojske, ki so izginile. Sovjetska vlada, pravi nato, izraža upanje, da bo litvanska vlada ugodila temu sovjetskemu predlogu, da ne bi prisilila Sovjetske Rusije k drugim ukrepom.

Naše trgovinsko zastopstvo bo še ta teden odpotovalo v Moskvo.

Belgijska zbornica se bo jutri sešla na sejo nekeje v Franciji. Na seji bodo uradno razglasili, da kralj Leopold III. ni več belgijski vladar, ker je izdal stvar svoje domovine.

Nemška vlada je izdala uradno poročilo o položaju katoliške Cerkve na Poljskem, v katerem pravi, da cerkve v zasedeni Poljski niso zaprte, da je dovoljena služba božja celo ob delavnikih, da dobrodelna cerkvena društva lahko delujejo, da je uradno priznanih več katoliških praznikov, da pa so bogoslovni oddelki na vseučiliščih zaprti.

Nekateri evropski listi vedo poročati, da je v Rim dopotoval bivši predsednik francoske vlade Laval in bo skušal urediti sporna vprašanja med Francijo in med Italijo s pogajanj.

Z zasedbo Belgije je konec gospodarske vojne proti Nemčiji in zavezniškega gospodarstva na morju. Zdej Nemci pripravljajo neposreden napad na Anglijo, sodi rimski »Giornale d'Italia«.

Novi francoski poslanik pri Sv. stolici grof Ormesson je včeraj dopotoval v Rim.

Angleži poročajo, da so razbili vse mostove čez Meuso

London, 30. maja. Havas: Angleško letalstvo je napravilo najslavnejše dejanje od začetka vojne s tem, da je uničilo mostove na Meusi. Šef generalnega štaba generala Weyganda, general Georges je poslal angleškemu letalcem tole enostavno zahvalno izjavo: »Gospodje, zahvalim se vam.« Angleško letalstvo je zbrilo pri Maastrichtu več mostov, čez katere so Nemci vozili oklopne enote, gorivo, municijo in čete. Posebno en most je nemško protiletalsko topništvo branilo na vse možne načine. Nemška lovka letala so stalno patrolirala nad mostom. Angleški bombniki so izvedli osem napadov. Obale Meuse so bile že opustošene zaradi velikih eksplozij. Številna sovražna lovka letala so bila zbita, številne sovražne baterije so bile uničene. Toda navzlic temu ni bil omenjeni most direktno zadet, tako da je sovražnik še naprej lahko vozil čete in material čez most. Poveljnik angleškega letalstva je zbral v svojem štabu letalce ter naglasil, da mora biti most porušen. Pozval je, naj se letalci priključijo za to nalogo prostovoljno. Toda vsi so se prijavili kot en mož. S kocko so nato določili štiri posadke, ki so šle takoj na delo. Spremljala so jih lovka letala. Medtem ko so se angleška lovka letala borila s sovražnimi lovci, so

Falkenhausen, ki je izvršil po naročilu vodje Nemčije predajo vojne oblasti letalskemu generalu Kristijansenu, civilne in upravne oblasti pa nemškemu ministru Seyss-Inquartu, komisarju Nemčije za zasedene nizozemske pokrajine. Seyss-Inquart je v svojem govoru navajal razloge, ki so vodili vodjo Nemčije pri taki razdelitvi oblasti na Holandskem.

Vodilni angleški dnevnik »Times« prinaša poročilo nekega belgijskega častnika, ki je bil pri kralju Leopoldu, ko se je ta udal. Častnik je potem ušel in pravi, da ni nihče od kraljevih sodelavcev na večer pred izdajo niti slutil, da se kralj dogovarja z Nemci.

Novi angleški poslanik v Španiji Samuel Hoare je danes dopotoval z letalom v Madrid. Poslanik prihaja na novo službeno mesto s posebno politično nalogo.

Mariborska šolska mladina se organizira za borbo proti jetiki

Maribor, 29. maja.

V Mariboru je borba proti jetiki dobro organizirana. Maribor je prvo mesto v naši državi, ki je postavil to borbo na praktično podlago ter je zanj zainteresiral najširše plasti prebivalstva. Praktično borbo na terenu vsi proti jetiki protituberkulozni dispanzer. Ta dispanzer, ki je poprej posloval v prostorih Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, se je v začetku letošnjega leta preselil v lastne nove prostore v Zdravstvenem domu v Koroski ulici 3. S tem je dobil dispanzer primerne prostore, ki mu zaenkrat zadostujejo. Ima posebno sobo za obsevanje, v kateri ima višinske sonce in solux-eveitiko. Glavna največja pridobitev dispanzerja pa je rentgen aparat najmodernejšega sistema za razsvetljavo in slikanje. Nabavo tega prepotrebne aparata je omogočila protituberkulozna liga v Mariboru, ki je dala dispanzerju v ta namen potrebno posojilo.

Sedaj, ko ima dispanzer svoj rentgen, se je lahko posvetil glavni nalogi, sistematični organizaciji borbe proti jetiki. Vsa ta borba je težavna in brezuspešna, dokler ni mogoče obvarovati zdravih ljudi pred okuženjem, ki ga širijo na jetiki bolni. Za organizirano borbo proti jetiki, pa je treba najprej ustanoviti neko bazo in to nalogo si je sedaj zadalo

vodstvo dispanzerja. Prišlo se je s sistematičnimi preiskavami predvsem pri šolski mladini, Poleg šolarjev, pa pridejo na pregled tudi vsi učitelji in učiteljice ter profesorji. Jetika je mladina najbolj nevarna. Skoraj vsak, ki je zbolel za jetiko, je v mladosti, največkrat že v šolski dobi, dobil bolezenske kapi v sebi ter se je bolezen od takrat v njem razvijala. S sistematičnimi pregledi šolarjev, bo mogoče v bodoče ugotoviti pričetke jetike in razpoloženje za to bolezen že pri mladini ter potem učinkovito nastopiti. Mladim ljudem, pri katerih se ugotovi, da so podvrženi jetiki, se da lahko pomagati. Obsevanje, primerna prehrana, posiljanje v počitniške kolonije, to vse je tudi v današnjih razmerah izvedljivo ter se že tudi izvaja. Na ta način bo dobil dispanzer v nekaj letih natančen katalster vseh jetiki podvrženih oseb in ta razvidnica bo za organizirano borbo proti jetiki gotovo ogromnega pomena.

Dispanzer pa ni namenjen samo mladini, temveč vsem, ki so v nevarnosti, da jih zajame jetika. Vaz je posebno za manj imovite osebe in za ljudi, ki niso zavarovani pri nobeni bolniški blagajni, ter nimajo sredstev za zdravljenje. Takim se nudi neposredna pomoč, poleg tega pa jih dispanzer tudi pošilja v razna zdravilišča.

Slovenskemu delavstvu, kmetom, obrtnikom in trgovcem!

Obupno težke so življenjske razmere, v katerih živi stavbno delavstvo v Sloveniji. Že v normalnih časih, ki so bili pred sedaj nastalo vojno in pred porastom draginje, se je to delavstvo mnogo težje preživljalo nego delavstvo drugih strok, saj je bil delavec na stavbi kot sezonski delavec zaposlen povprečno le 6-7 mesecev na leto, pa vendar je moral preživljati sebe in družino skozi 12 mesecev. Povprečna mezda tega delavstva pa je bila še nižja od mezd, ki jih je dobivalo delavstvo marsikatero druge stroke v svoji redni zaposlitvi.

S sedanjim silnim dvigom draginje pa je postal življenjski položaj stavbnega delavstva absolutno nevarstven. Draginja mu je vzela skoraj polovico prejšnjega zaslužka, ki je bil že itak dovolj mizeren. Naravnost nerazumljivo je, kako je mogel sezonski delavec preživljati zadnjo zimo, ki je bila izredno ostra in dolga.

Delavske strokovne organizacije so se nad pet mesecev prizadevale, da bi dosegle pri stavbnih podjetnikih trenutnim draginjskim prilikam odgovarjajoče zvišanje delavskih plač. Nad pet mesecev so se vlekla pogajanja. In po petih mesecih je stavbno delavstvo moralo povečini delati za iste zaslužke, ko preje. Nobena pogajanja in nobeno posredovanje pristojnih instanc ni uspelo. Stavbni podjetniki so nudili le malenkostno zvišanje plač, na kar delavstvo in njegove organizacije niso moge pristati. Izgovarjali so se, da bi naše gospodarstvo ne preneslo večjega povzrača.

Ali je to res v interesu našega narodnega gospodarstva, da pade kupna moč delavskega razreda skoraj na ničlo? Ne! Če delavski element, ki s svojimi družinami predstavlja gotovo nad polovico slovenskega prebivalstva, ne more več kupovati niti najpotrebnejših stvari za preživljanje, mora ohrometi vse, kar je v zvezi s kupovanjem, prodajo in proizvajanjem. To je neizpodbitna resnica.

Ko so propadli vsi poskusi za mirno poravnavo mezdnega spora v stavbni stroki, ko ni bilo nobenega drugega izgleda več, se je stavbno delavstvo Ljubljane odločilo, da stopi v stavko. Istotako v Mariboru in Trbovljah. V Ljubljani je stopilo v stavko 24. maja, v Mariboru in Trbovljah pa 27. maja l. l. V stavki se nahaja sedaj 2200 do 2400 delavcev, ki s družinami štejejo okoli 9.000 do 10.000 ljudi. Ni izključena, da se stavka razširi še na druge kraje.

Zaradi zgoraj popisanih razmer je bilo delavstvo prisiljeno storiti te ukrepe. Stavbno delavstvo se zaveda, da mora računati predvsem nase in svoje lastne sile. Zaveda se pa tudi, da je njegov uspeh odvisen od pomoči, ki jo bo deležno od vseh slovenskih delovnih ljudi, ki z njo mislijo, čutijo in simpatizirajo. Zaveda se, da bo njegov uspeh v tej borbi tudi koristen vsem, na katere se danes obrača.

Te dni se bo pričelo zbiranje prostovoljnih prispevkov za pomoč stavkojučim in njihovim družinam. Razumljivo je, da bo njih beda z vsakim dnem večja. — Tega dejstva si ne smemo prikrivati. — Stavbno delavstvo je trdno odločeno vztrajati do uspešnega konca. Prepričano je, da ga slovensko delovno ljudstvo ne bo pustilo brez pomoči. Zato se mu za vsak najmanjši prispevek že vnaprej zahvaljuje. Delavstvo ne bo nikoli pozabilo tistih, ki so mu v najhujši sili priskočili na pomoč.

Prispevajte samo na pole, ki nosijo žig ene od spodaj podpisanih delavskih strokovnih organizacij! Savez gradjevinskih radnika Jugoslavije. — Jugoslovanska strokovna zveza. — Zveza združenih delavcev. — Narodna strokovna zveza.

Tragična smrt 42 letne žene v ribniku

Maribor, 29. maja.

V nedeljo popoldne so se šli mladi fantje iz Rač in okoliških vasi kopat v velike račke ribnike. Plavalci so v največjem ribniku ter so skakali na mestu, ki je najbolj globoko, z višine v vodo in se potapljali na dno. Vsak palec je moral prinesiti z dna ribnika pest peska ter pokazati s tem, da je prišel do dna. Tako je skočil v ribnik ter se potopil na dno tudi 15 letni Ivan Braunsberger. Ko pa je hotel na dno zagrabiti pesek, je nenkrat začutil v roki kos obleke. Potegnil je ter videl, da leži v vodi človeško truplo. Razločno se je videlo, da je to ženska, katero je mladi kopalec pograbil za krilo. Otroci so potem odhiteli v vas ter povedali o svojem odkritju. Takoj se je napotila skupina vaščanov k ribniku. Kmalu so našli truplo v vodi ter ga potegnili na suho. Prepoznali so v utopljenki 42 letno posestnico Majro Frangež iz Brezule. Pred nekaj dnevi je Frangeževa neznankoma izginila z doma, nihče pa ni mislil, da je šla v prostovoljno smrt ter si je vzela življenje v bližnjem ribniku. Preiskava, ki so jo nato rački orožniki izvršili, je odkrila tragične vzroke njenega obupnega koraka. Frangeževa je bila poročena ter je imela z možem več otrok, ki so že vsi odrasli. Zadnje čase je stanoval pri Frangeževih neki čevljar, s katerim je gospodinja lahkotno navezala intimne stike. Ko je mož izvedel za razmerje svoje žene, je ljubimca spodbil od hiše, ta ga je pa šel tožit zaradi nekega dolga. Pretekli petek je bila v Mariboru razprava, pri kateri je nastopila tudi Frangeževa kot prič. Ta nastop je ljubimca razjezil ter ji je grozil, da jo bo prijavil, češ da si je dala za časa njunega razmerja odpraviti plod. Frangeževa se je ustrašila posledic te prijave in pa sramote, ki bi zadela njene otroke in moža, pa se je vrgla v ribnik.

Kaj je s cesto Maribor-Fram?

Z velikim veseljem je prebivalstvo na celi črti od Maribora preko Hoč, Slivnice in Frama sprejelo obvestilo gradbenega ministrstva dr. Miha Kreka, da je ministrski svet odobril kredite za preureditev državne ceste Maribor-Fram na ta način, da se dela izvršijo v lastni režiji. Nas, katerim je ta cesta glavna prometna žila, izredno zanimajo, ali se bo prav kmalu pričelo z delom ali ne. O tej stvari se je toliko pisalo in toliko govorilo, da danes — odkrito povedano — skoro nihče več ne verjame raznim poročilom, dokler ne bodo zapeli krampi in lopate na tej cesti. Ponavljamo še enkrat, da menda v vsej Jugoslaviji, posebno pa pri nas v Sloveniji trenutno ni nobena državna cesta v takem stanju, kakor je ravno proga Maribor-Fram. Letošnje deževno vreme je kotanje in jame na tej prometni cesti še bolj poglobilo. Cesta je na nekaterih mestih taka, da si še kmečki vozovi lomijo ose, ako peljejo po tej cesti. Če cesta kmalu ne bo popravljena, bo baje tudi mestni avtobusni promet iz Maribora moral prenehati. To bi bil za te kraje hud udarec. Koliko je že bilo deputacij zaradi te ceste pri g. ministru, pri g. banu in raznih drugih instancah, pa vendar se do danes še ni pojavila niti ena lopata, niti eno orodje, s katerim bi se dal enak, da se je z delom pričelo. Ne razumemo tega, kako je ravno na tej cesti mogoča taka izjema. Pogosto beremo, da se dela na drugih cestah v naši banovini tako naglo oddajajo in tako nujno začnejo, čemo za to našo glavno cesto, ki veže severni del Slovenije z notranjostjo države in z Ljubljano, pa viada tako pretirana malomarnost.

Ljubljana od včeraj do danes

Soparno je bilo včeraj ves dan. Popoldne je nekajkrat kazalo, da bo pričelo deževati, pa je odlašalo prav do večera, ko je bilo videti, da se bo čez noč še čisto lepo zjasnilo. Kdo bi si bil mislil, da bo še v dokaj zgodnjih nočnih urah Ljubljano obiskala huda nevihta! Proti vsemu pričakovanju pa se je to zgodilo. Tako hude nevihte že lep čas nismo imeli. Kako se je bliskalo in grmelno! In lilo je kakor iz škafa. Tresk za treskom je udarjal. Nebeške zatvorsnice so se odprle do kraja, silovito je tolkel dež, kar praskalo je po asfaltu, tako je šlo. Večina ljudi se zvečer, ko je odhajala zdoma, ni nadejala take hude majske nevihte, pa je pustila dežnike doma. Naliv jih je presenetil, da so morali verediti pod oboki hiš, pri vratih, po pasajah, po javnih lokalih, tam, kjer je koga dohitelo in kjer je bilo kaj vsaj zasilne strehe. Tisti, ki stanejo v mestu, so se naveličali verediti ter so stekli, kolikor naglo so le mogli, domov, ko so si dejali, da bo tako šlo lahko še tudi celo uro ali pa dve, pa še nemara ne bo nehalo. Teže pa je bilo drugim, ki stanujejo malo dlje. V nevihti so namreč kar na lepem prenehali voziti tramvaji, ker se je nekaj pokvarilo v električni napeljavi. Ljudje so čakali in čakali, nazadnje pa so se naveličali ter se odpravili proti domu. Nekaj časa je še lilo, končno pa se je le uneslo, po malem je še rosilo in nazadnje je čisto prenehalo. Po nočnem nebu so se preganjale bele in črne, divje razcefrane megle. Ni se hotelo zjasniti. Tudi davi je bilo nebo še oblačno, deževalo je v pusto jutro. Nemara da bo tak ostal tudi ves dan, meglen, čemeran, s kratkimi pljuski. Sicer pravi ljudski pregovor, da je »sedme ure dež stare babe ples« — oba se naglo upehata — ampak ta izrek zadnje čase tudi ne drži že več tako kakor je morda včasih. Bomo videli, kako se bo danes izkazal.

Cene gor, plače pa še po starem

Dogodki v širokem svetu so neugodno vplivali tudi na tiste države, ki skrbno pazijo, da ne bi bile še same vmešane v vojni metež. Raznim nevšečnostim se je bilo popolnoma nemogoče izogniti. Po tem ali po onem predmetu je iz dneva v dan raslo povpraševanje, po malem se je vse podražilo in cene še niso nehale naraščati. Uvideni delodajalci so večino svojim delavcem in nameščenim prvi čas že kar naglo nekoliko povišali plače, da bi mogli shajati. Nekaj je že zalego, vsaj za prvo silo, ali kaj, ko je draginja tudi potem, ko so delavci in nameščenici že dobivali zvišane plače, pridno, po malem sicer, toda vztrajno naraščala iz meseca v mesec. Prav naglo se je pokazalo, da ljudem s plačami, ki so jih dobivali in ki jih dobivajo še zdaj, ob stalno rastoči draginji ne bo mogoče shajati niti za silo. Najtežje je seveda to, da so se tako povišale cene najnujnejšim, življenjsko neobhodno potrebnim rečem. V sledečem lahko ugotovimo po podatkih za prehrano, kakor jih kaže mestno tržno nadzorstvo v Ljubljani, koliko se je od decembra lanskega leta pa do letošnjega maja meseca podražila prehrana, po podatkih, kakor jih kaže indeks Narodne banke v Beogradu, in sicer v posebnem izkazu za Ljubljano, pa koliko se je podražila obleka in druge reči.

V sledečem navajamo, koliko večje stroške ima v primeri z decembrom mesecem lanskega leta v letošnjem maju štirilinska družina v enem tednu. Živila je pridelje tedensko dražje 21 dinarjev (12%), perilo, obleka, obutev 30 dinarjev (25%), kurivo 5 dinarjev (40%), davščina 5 dinarjev, razne druge potrebščine pa so se tudi podražile najmanj za 15%, kar bi se reklo v dinarjih najmanj za povprek po 9 dinarjev. Če tako računamo — in to so še minimalni računi! — potem vidimo, da so se tedenski izdatki štirilinske družine zvišali od decembra meseca lanskega leta pa do letošnjega maja najmanj za 70 dinarjev!

Tedenski izdatki so se tedaj močno zvišali, ponovno zvišali, draginja narašča iz tedna v teden, ljudje morajo živeti, toda kako naj, če pa so njihove plače ostale še po starem? Na vsak način je zdaj neobhodno potrebno, da delodajalci uvidijo ponovno hudo zadrego in stisko, v katero so zašli njihovi uslužbenci in nameščenici ter da ukrepanje vse korake, ki so potrebni, da se položaj omili. Če draginja tako narašča, plače ne morejo ostati po starem, ampak se morajo v odgovarjajoči meri zvišati, drugače ljudje ne bodo mogli shajati, kakor jih pretežna večina že zdaj ne more! To naj sprevodi podjetniki ter naj za plače sežejo nekoliko globlje v svoje blagajne. V sedanjih težkih razmerah je to neizogibno potrebno!

Stražnik jim je zmešal račune

Prednočnim je policijski stražnik hodil tam po svojem rajonu okrog gradu na Kodeljevem. Pogledal je tudi v park, če je vse v redu, pa je zagledal in zaslišal nenadoma tri hrupne moške in neko žensko. Šel je malo bliže k njim, pa je zapazil, da eden od teh možkarjev stiska pod pazduho dve kokosi, drugi pa da ima na kolesu nahrbtnik, v katerem so bile po vsem videzu steklenice, najbrž da ne prazne seveda. Brž si je mislil, da je ta čudna nočna družina verjetno prišla do koki in do steklenic proti volji njihovih pravih lastnikov, zato je povzdignil svoj glas in jim ukazal, naj gredo z njim na stražnico. Družina ga je molče poslušala in res so krenili proti stražnici. Kar na lepem pa se je mož, ki je imel kokosi, bliskovito obrnil ter začel

teči, kar so ga le nesle pete. Hiter pa je bil tudi stražnik, ki je skočil za njim in ga dohitel. Nekaj časa sta se ruvala, pa je bil stražnik močnejši in je možaka ukrotil. Ta čas, ko je imel stražnik opravka s »kokošarjem«, pa se je ostala čudna družina urno kakor katra raztepla na vse štiri vetrove. Najbolj se je mudilo ženski, ki jo je uveljavila proti Mostam. Družina je kar tam pustila kolo ter nahrbtnik s steklenicami. Vse to so stražniki pripeljali nato na stražnico, kjer je bil stražnik ta čas že izročil svojo »prijateljko kurjega rodu«. V tem možkarju so spoznali daleč in široko znanega »kokošarja« Pavleta Kovača. Kokoši je bil ukradel na Hradek, kuga cesti pri Mariji Božetovi, stopil pa je bil tudi v klet, od koder je vzel nekaj steklenic, polnih sladkega vina. K dobremu prigrizku se namreč prišel tudi pošten požirek. Na policijski Kovač doslej še ni hotel povedati, kdo sta bila le onadva možaka in kdo ženska, dejal pa je, da so imeli čisto čedne namene: obe pulki bi bili lepo spekli in ju pojedli, vince pa zraven popili, ko bi jih mastna pečenka užejala. Tako so računali in čisto lepo bi bi bilo, fino bi se lahko imeli, če se ne bi bil kakor strela z jasne neba prikazal — stražnik. Ta jim je pa pokvaril prelepe račune.

Policijska ima dan za dnem opravka z različnimi prtljavami. Tako je Pavla Obreza iz Janševce ulice prijavila, da ji je nekdo ukradel 400 dinarjev vredne rjav ženske plašč. Nekci predrzni »muzovci« je Ivanu Peterlu iz Komenskega ulice odnesel majhno ročno blagajno, v kateri je bilo 300 dinarjev, razen tega pa je mimogrede »sunil« še niklasto uro. Na Kongresnem trgu št. 15 je bilo vlomljeno v klet. Vlomilec je odnesel iz kleti več steklenic dobrega vina ter likerjev, ker pa si je menda mislil, da bi bilo škodljivo za zdravje, če bi pil samo vino, je povrhu vzel s seboj še pet steklenic kisle vode. Streku Plešku je pred kinom na Kodeljevem neki neznanec tat snel s kolesa dinamsko svetilko znanke »Riemer« in jo odnesel.

Tatovi so huda nadloga, ki je po vsem videzu nikoli ne bo mogoče čisto izbiti. Iz dneva v dan se dogajajo nove tatvine. Tatovi ne poznajo nobene politike, pri belem dnevu krađejo in pod okriljem temne noči, vsako priliko porabijo in vsako neprevidnost ter neopreznost izkoristijo. Težavno delo imajo čuvarji reda.

Stavka delavstva v keramični industriji v Libojah

Celje, 30. maja.

Liboje so precej odmaknjene od večjih mest in industrijskih centrov in zato niso bile dosti znane širši javnosti. Pa vendar imajo tam keramično tovarno, v kateri je zaposlenih okrog 150 delavcev in delavk. Nedavno pa je izbruhnila v tovarni stavka. Do stavke nismo vedeli, kako se zaposlenemu delavstvu godi, kako se preživlja in kakšne razmere vladajo v tej tovarni.

Delovne razmere so bile tako neznosne, da se je moralo delavstvo v teh težkih časih poslužiti skrajnega obrambnega sredstva, da si zagotovi take delovne in plačilne pogoje, ki bodo vsaj za silo odgovarjali današnjim potrebam.

Pogajanja tudi na okrajnem glavarstvu niso uspela zaradi odklonilnega stališča vodstva tovarne. Povprečna mezda znaša borih 30 din na dan. S tako plačo ni mogoče preživljati sebe in družine, kaj še pošteno se oblačiti in pošiljati otroke v šolo.

Podjetje ni samo delavstva tako slabo plačevalo, temveč se ni držalo niti tega, kar je bilo dolžno izpolniti na podlagi podpisane kolektivne pogodbe. Na nešteto intervencij je vedno odgovorilo odklonilno. Ko so pa prizadeti delavci zagrozili, da se bodo poslužili sodišča, so gospodje odgovorili, da zanje naše sodišče ni merodajno.

Sodišče je priznalo delavcem, ki so tožili, v polni meri njihov zahtevke. Vodstvo tovarne je delavce vrglo enostavno na cesto.

Dvig cen življenjskim potrebščinam je dokazan. Delavstvo je predlagalo, da se mezde povišajo dnevno za 8 din, kar gotovo ni pretirano. Gospodje tudi na to niso pristali in ponudili neobvezno 6 din, toda brez vsakega podpisu.

Tako je stanje v tej tovarni. Ljudje, ki se jim še danes v teh težkih, kritičnih časih še vedno dobro godi, se igrajo z usodo 400 do 500 ljudi.

Podjetje se sedaj poslužuje vseh mogočih sredstev, da bi prisililo na kolena delavstvo v njegovi upravičeni borbi. To se gospodom ne bo posrečilo. Vse simpatizira z delavstvom: kmetje, trgovci in obrtniki, vsi so na strani delavstva.

Mislimo, da tudi oblast ne bo stala dolgo časa pasivno ob strani in da se bo energično zavzela, da pridejo delavci do svojih pravic.

Kdor danes razburja naše ljudi, ki se bore za svoje življenje, spada brezpogojno v zapor.

Zagreb, 30. maja. j. Trafikantje so se stalno poteagovali za povišanje odstotka, katerega dobe za prodajo tobaka. Sedaj se jim je posrečilo doseči, da je generalno ravnanje strokovnih monopolov predložilo finančnemu ministru v podpis odločbo, da bodo trafikantje odslej dobivali od tobaka 6% provizije in ne več 5% kakor doslej. Posebno mali trafikanti bodo tega povišanja veselili. Obenem je bilo rečeno, da se zaradi tega tobak v prodaji ne bo nič podražil.

Clements Ripley:

KRIŽANA LJUBEZEN

»Prej nisem razumel. Vedel sem samo, kaj si storila!« je odgovoril Pres še vedno nepremično stremel v neko točko tja daleč v mesečno noč. V njem se sploh ni skušal zbuditi oni Pres, ki je leto dni prej toliko hrepenel po Juliji in si brez nje sploh ni mogel zamisljati življenja. Sedaj je čutil, da mu je popolnoma tuja in zato je bila vsaka njegova beseda samo odraz njegovega miru in ravnodušnosti, ki je bila Juliji toliko nerazumljiva.

»Toda priti bi bil moral domov, ali ne... semkaj... ker si končno tudi ti siin te zemlje... in ničesar ti je ne more nadomestiti...!« Glas ji je postal truden, mehak, kot je mehko šustenje nočne sapice. Protičevala se je vedno bližje in tesneje k njemu, ki je sedel mrtvo in nepremično. »Ali elišiš nočno pesem? To zapeljivo klicanje ptic...! Ali čutiš turobnost mesečine...! Ali čutiš vse to življenje, ki ga živi noč...? Tudi ti si del vsega tega... kakor jaz... Ne moreš pobegeti vsemu temu... to je tvoj rojstni kraj!« je melodično in počasi govorila Julija in s toploto in strastjo podčrta svoje besede. Toda vse je govorila prečunano, čeprav razburjena ni mogla vsega zdravo preočati, z nekim posebnim

podčrtavanjem najvažnejših misli, onih misli, za katere je počezavestno mislila in čutila, da bodo vplivale najprej, najmočnejše in najgloblje. Zraven se je vedno bolj in vedno tesneje stiskala k njemu. Podčrta je govorila s svojimi toplimi rokami in ga vedno močnejše vlekla k sebi. »Amy, čuješ, dragi, tega ne more razumeti Ona se vsega tega boji... Tu ni kot na severu... Tu je vse nevarno... Ona to čuti in zato se boji... Ali se še spominjaš, kako se zaduha v zraku rumeno mrzlico? Ti se ne bojiš! Mi smo del vsega tega... Pres, reci mi, povej... Pres, odgovori!«

»Ti se bojiš!« je se elišal za seboj krič blazne žene, ki se je urno dvignila na noge in ogorčeno in užaljeno gledala na njim. Ko je zapazila Bucka, ki se ji je približeval s hitrimi koraki, je naglo sedla na klop in se zagledala predse. Ko je prišel Buck do nje, se je vlnjudo približila in z nasmeškom sedla na nasprotno klop. Radovedno se je zagledal v zamisljeno in ogorčeno ženo, ki kljub vsem svojem prisiljenemu miru in ravnodušnosti ni mogla skriti večjemu očesu in izkušeni kavalirju svojega notranjega ogorčenja.

»Amy je lepa žena, toda ko sem poskusil z njo govoriti...!« je začel Buck kot bi po nekem prejšnjem ukazu dajal Miss Juliji svoje poročilo... »Omenil sem ji konje, pa mi je odgovorila, da ni še nikdar jahala.«

Miss Julija ga je pogledala z utrujenim pogledom in ga s trpkim nasmeškom vprašala:

»Ali na severu deklic sploh ne vzgajajo?«

»Da,« je odgovoril Buck, »toda drugače kot pri nas... uče se matematike!«

Julija ni odgovorila besedice. Njene misli so bile preveč zaposlene z dogodki, ki so se odigrali malo prej. Prevzemala je je vedno večja mrznja, čim več je mislila na Presa in Amy. Vedno močnejše in vedno hitreje je dozoreval v njej sklep po masčevanju. Kdo jo naj masčuje? Komu naj zaupa to nevarno nalogo? Kdo jo bo hotel masčevati in na kakšen način? Je premišljevala Miss Julija in vedno v dolžnejših potezah je v ljej vstajal svetelnik v osebni Mr Bucka.

»On, samo on me more masčevati! On se bo suženjsko prepustil njenim načrtom in jih izpeljal tako kot hoče in misli ona, da bo najbolj zadostilo njeni užaljeni ženski časti in njeni zavrnjeni in pohojeni ljubezni.«

»Buck!« je zašepetala tiho kot bi ji bilo popolnoma nehotno in podzavestno uslo iz ust. Nalajno se je dvignila iz svoje klopi in se približala Bucku.

»Prosim!« Toda ona je molčala.

»Kaj vam je, Miss Julija? Ali ste

holni? Morda ste se predolgo zadržali z Dillardom?« — je zaskrbljeno vpraševal Buck, ki se je bil vlnjudo dvignil e svoje klopi.

Čim je Julija zaslišala to ime, je zadržala...

»Pres je preveč pill!« je odgovorila tiho.

»Ali se je na severu odvalil tudi pi-jaje? Povejte mi, ali vam je storil kaj zalega? Masčeval vas bom!« je naglo in odločno govoril Buck. Julija se je namahnila, v svoji notranjosti pa je začutila, da je tu trenutek, ko more od tega živahnega človeka in rojenega gentlmana, njenega tihga častilca, dobiti vse, kar hoče. Julija je sedla k njemu na klop in mu vse povedala. Njene besede so bile dobro premišljene in ona je dobro vedela, da ne bo nobena zgrešila svojega cilja in namena. Buck je pazljivo poslušal in le od časa do časa stisnil pesti, kar je bil viden znak, da njegova duša odgovarja na vsako Julijino besedo in da se njegova duša in razum resnično upirata Presove-mu postopanju.

»Masčeval vas bom!« je preleče začel Buck in ekocil kvišku.

»Ne bi hotela biti vzrok karšnega kolikspora!« se je v tem trenutku Julija zvitavo zavarovala pred vsakim škandalom, ker je vedela, da bo na ta način zavezala Bucka k molku in da bo Buck za vse, kar se bo zgodilo, prevzel vso krivdo popolnoma nase.

»Niti za trenutek ne boste zapleteni niti v najmanjšo malenkost!« jo je samo-

zavestno pomiril Buck v trdni veri, da je v tem trenutku spoben storiti vse za to lepo in v tem trenutku demonično silo dihačo ženo in zanj tudi vse pretrpeti. On je znova začutil, da jo ljubi in da je Pres njegov tekmeč, čeprav se hoče izviti iz klešč in ljubavne opojnosti žene, ki je njegove ljubezni žena.

»Zaupajte v mene!« je končal Buck, ki je v sebi že skoval načrt za masčevanje. Ponudil je Miss Juliji roko in odšla sta proti dvorcu, iz katerega so ravno prihajali gostje na eveži zrak...

XV.

Izzivanje.

Ko sta Buck in Miss Julija, ki jo je držal Buck pod roko, prišla na stopnice, ki so vodile v predsobo, sta srečala tetko Belle, strica Billa, Teda, Amy, Stefanijo in Presa. Nekje daleč je ustrelil top.

»Kaj je to?« je preplašeno vprašala tetka Belle.

»Top iz New Orleansa! Včasih ga lahko slišite popolnoma razločno!« je mirno pojasnil Pres.

»Ne morem prenašati nemir!« je utrujeno povedala Miss Julija, ki se je bila z rahlo kretajo osvobodila Buckove roke.

»To je top rumene mrzlice!« je Buck izpopolnil Presovo pojasnilo.

»Kurijo ognje in streljajo iz topa... borijo se proti epidemiji,« je še dodal Pres.

»To čisti rumeni mrzlici zrak!« se je namemnil Buck.

»Bilo bi bolje, da bi čistilo mesto!« je odgovoril Pres.

Od tu in tam

Podpredsednik vlade dr. Vladko Maček je imel zadnje dni veliko konferenc z več ministri. Največkrat je razpravljal z ministrom brez portfelja dr. Konstantinom, nato pa s pravosodnim ministrom dr. Lazarjem Markovičem. Poleg tega je imel več sestankov tudi s predsednikom vlade Dragišo Cvetkovičem in ministrom za socialno politiko in predsednikom Samostojno demokratske stranke dr. Budisavljevičem.

Muslimanski verski poglavar reisulema Fehim Spaho je poslal te dni vsem muslimanskim verskim organizacijam in svečnikom poslanico, v kateri jih poziva k delu za ojačanje narodne zavesti. Fehim Spaho pravi v svoji poslanici, da so nastopili težki časi. Potrebno da je, da se v ljudskih dvignje vera vase, vera v strnjeno vsa ljudstva in države. Zato naj se muslimani vselej in povsod zavedajo svojih dolžnosti do države in do kralja ter naj se postavijo vseh v borbo za državo, v kateri imajo svobodo vere in gospodarske dobrine in kjer uživajo popolno enakopravnost. Prav tako naj se muslimani izkažejo tudi v brat-ski ljubezni do ostalih jugoslovancev.

V naši državi živi nekaj nad 500 Armencev, ki so se zatekli v našo državo po strahovitih nesrečah, ki so zadelo njihovo azijsko domovino. Kakor znano, je večina najbolj obljubljene Armenije padla pod turško oblast in da so Turki Armence med svetovno vojno temeljito iztrebili. Jugoslovanski Armenci so se znali hitro zvešči v nove razmere in so si znali s svojo podjetnostjo ustvariti tudi primerne eksistence. V vsej državi jih je okrog 500, imajo pa svoje združenje v Beogradu in tudi svoj dom. Dom je sicer majhen, vendar pa zadovoljuje za poduk armenske mladine, ki sicer hodi v srbske šole, vendar pa jo starši radi pošiljajo v armenske tečaje, da se pouče vsaj nekoliko o armenski zgodovini in jeziku.

Poplave so v okolici Novega Sada naredile strašno škodo. Komisije, ki so ocenjevale povzročeno škodo zlasti v predmestju Adamovičev soto, so ugotovile, da znaša škoda najmanj 21 milijonov in 373 tisoč din, medtem ko pravijo ljudje, da je škoda najmanj za 36 milijonov dinarjev. Voda je porušila 705 hiš, pokodovala pa ostalih 299. Poleg tega je bilo uničenih izredno mnogo poljskih posevkov, gospodarskih poslopj in žitnih zalog ter živine. K sreči je poplava prizadela kolikor toliko bogate kraje, tako da prizadejane škode ljudje ne bodo tako kruto občutili kakor bi jo na primer ljudje iz siromašnih krajev.

Lastnika kinematografa, ki je karte po dvakrat ali večkrat prodajal, so prijeli v Požarevcu. Financirji so bili namreč ugotovili, da je lastnik kina Čudič brisal na starih vstopnicah datume in pritisnil nato nove. Tako je vstopnico po večkrat prodal in se s tem izognil plačevanju davkov in drugih pristojbin. Pred sodiščem se je Čudič branil, češ da mu je tako vstopnico najbrže kak konkurent podtaknil, toda navzlic temu ga je sodišče obsodilo na 900 din kazni. Pač pa je hujša kazen, katero je izrekla finančna oblast, ta je namreč kinolastniku naložila nič manj kakor 45.000 dinarjev globe.

Največji jugoslovanski mlin je pogorel oni dan v Petrovgradu. Sredi noči je izbruhnil požar v mlinu Nikolaja Lenharta. Ogenj je bil tako silen, da se je v pol ure vnela vsa velikanska zgradba, ne da bi mogli delavci kaj gasiti. Poklicani gasilci so bili pozni. Z mlinom vred je zgorelo tudi okrog 100 vagonov žita in moka. Vsega skupaj trpi lastnik škode za 25 milijonov dinarjev.

Tudi nad Medjimurjem in Podravino je divjala strašna nevihta pred tremi dnevi. Najprej se je zila strahovita ploha, takoj nato pa je začela padati debela toča, ki je na mah pokrila vsa polja in uničila vse, na kar je padla. Posebno hudo razdejanje je naredila v vinogradih in sadovnjakih, kjer je vse uničeno.

Detektiva, ki je izsiljeval denar od svojih žrtv, so zalotili pri nedelnem poslu v Zagrebu. Policiji se je prijavil neki Nečiporenko, ki ga je policija poznala že prej zaradi njegove soudeležbe pri neki goljufiji. Moč je bil povedal, da ga zalezuje neki detektiv in skuša iz njega izsiliti nekaj tisočakov. Policija je nastavila past in tako sta se Nečiporenko in detektiv Mirtič domenila, da se bosta sestala v določeni kavarni. Zraven pa sta se skrila dva druga detektiva. Do sestanka je res prišlo in detektiv Mirtič je zagrozil svoji žrtvi, da ga bo spravil s sveta, če mu ne da toliko in toliko tisočakov. Nečiporenko mu je denar dal, ko pa je Mirtič hotel oditi, sta mu zastavila pot dva njegova tovariša detektiva in mu napovedala aretacijo. Mirtič je bil presenečen, ker je tako enostavno padel v past. Prav tako so bili presenečeni na policiji, kjer so Mirtiča do sedaj imeli za vestnega uslužbenca, ki se je v službi večkrat izkazal. Moč pa je zadnje čase začel popivati in ga je denarna stiska pripeljala do tega, da je začel izsiljevati denar iz sumljivih ljudi.

Zena in mož, ki sta se hotela ločiti, sta se spopadla v poslopju pravosodnega sodišča v Beogradu. Kavarnar Petrovič je imel glavno razpravo pred sodiščem za ločitev svoje žene zakon. Pri razpravi se je pokazalo, da bo žena potegnila kratko, ker ji je mož veliko pregreh dokazal. Ko sta se pa mož in žena na hodniku srečala, sta se začela psovati. Nazadnje sta se spoprijela in padel je tudi strel iz samokresa. Prihiti so brzo uradniki in so oba razjarjena zakonca ločili in jima vzele samokresa. Ugotovili pa niso mogli, kdo od njiju je streljal. Takoj nato so oba vtačeni v policijske zapore.

Nenavaden zverinski zločin se je zgodil v vasi Golo pri Virovitici. Kmet Viljevac se je pozno zvečer vračal od svojega prijatelja na svoj dom. Pot ga je vodila mimo hiše sosedu Mikica, s katerim sta bila sprta. Viljevac se je spotaknil ob veje, katere je nametla Mikica, da bi preprečil hojo mimo svoje hiše. Začel je psovati Mikica, toda slednji je s svojim sinom prišel nadenj in ga začel s sekuro pobijati. Ko sta ga že pobila na tla, pa sta ga toliko časa, toliko, da sta ga dejansko na drobne kosce razmesarila. Ves ta prizor pa je gledala Viljeva žena s svojimi otroki. Morilca Mikica sta se potem sama prijavila orožnikom.

»Varčevica« vlomilca in njegovo družbo je prijel policija v Splitu. V zadnjem času je bilo v mestu izvršenih nešteto tatvin, večjih in manjših. Nazadnje pa so dva pokvarjena prišli in od njiju izvedeli, da je njun »sestrel« policiji dobro znani zločinec Stjepan Labrovič. Njega so našli v hišici, katero si je bil, lanske jesen postavil v okolici istakradenega denarja. Poleg tega so našli pri njem tudi 24 jurjev. Najbolj pa so bili policiji všeči njegove zbirke vlomilškega orodja, katero je imel Labrovič shranjeno doma. Zadnje mesece se moč sploh ni več udeleževal temveč je le dal svojim mlajšim pomagateljem navodila, glavni del dobička pa seveda sam pobral. Tako si je mogel postaviti čedno hišico in si prihraniti tudi več denarja, kar je sicer pri zločincih nenavaden pojav.

Prekrasen film slavne umetnice, ki je prejela najvišje priznanje in odlikovanje ameriške akademije za filmsko umetnost

Luise Rainer Dramatska šola

KINO UNION tel. 22-21

Predstave ob 16., 19. in 21. uri

Film o čarobnem življenjskem snu milijonov lepih deklet, ki so prepričane o tem, da so rojene za to, da postanejo slavne in oboževane filmske zvezdnice.

Prelepe so majniške pobožnosti

Ljubljanske cerkve so v majniku zmerom polne vernikov

Ljubljana, 30. maja.

Vsak majski večer pritrkujejo zvonovi v Križankah, vsak majski večer se zlivajo množice iz frančiškanske cerkve na Marijin trg in na Miklošičevo, vsak majski večer je stolnica nabito polna, vsak majski večer se v najoddaljenejši predmestne ulice vračajo gruče mladih in starih od šmarne pri Sv. Petru, v Trnovem, pri Sv. Krištofu, na Rakovniku...

Vsak majniški večer polnijo cerkve Ljubljance, polne so cerkve v vseh slovenskih mestih in vaseh in še pri vsakih znamenjih in kapelkah molijo in pojo ob majskih večerih »šmarnice«.

Šmarnice so Slovencem tako priljubljena pobožnost, da si ne moremo misliti maja brez šmarne. K šmarncem hodijo radi tudi taki, ki jih sicer malokdaj vidimo v cerkvi. Pri šmarncih stojita ramo ob ramo visok uradnik ali ravnatelj in njegov sluga, sključena starka ob vitki gospodini, študent in delavec, gospodar in hlapec. Pred Marijinim oltarjem, ozaljšanim s šmarncami in drugim pomladanskim cvetjem in z nešteti lučkami razsvetljenim pa se gnetje otroci. Šmarčni govor, Marijina pesem, blagoslov.

Tako vsak večer, a najbolj polne so cerkve na nedeljske večere. Kdor le more, pride k nedeljskim šmarncam. Takrat je najlepše. Pri šmarncih ni treba vzpodbujati ljudi k skupnemu petju. Vsakdo v cerkvi poje, val prelepih melodij Marijinih pesmi omaja tudi najbolj vese pogreznjene in zagrenjene duše: za ta trenutek so pozabljena vsa leta in vsa razočaranja življenjskega boja, šmarčni pesem napravi iz nas vseh pobožne otroke, ki iz polnih grl pojo:

Marija k Tebi, uboge reve,
mi zapušeni vpijemo,
ohjokani otroci Eve,
v dolini solz zdihujemo...

Silovito neurje nad Ljubljano in okolico

Ponekod je padala toča - Vode narasle

Ljubljana, 30. maja.

Ljubljana in okolica nista že kmalu ponoči doživeli tako strašnega in silovitega neurja, kakor to noč od 22.30 naprej. Grmelo in treskalo, bliskalo in svetlikalo se je strašno in mnogi so imeli vtisk, kakor da bi v zraku kdo zažgal velike bombe. Stari voljaki sami so to grmenje kratko označevali: »Bilo je kakor na fronti v hudem bobnenem topovskem ognju!«

Lokalne nevihte navadno nastajajo čez dan, redke so nočne nevihte. Nad mestom in okolico je trajal dobro uro velikanski naliv, videti je bilo, kakor da bi se bil utrgal oblak. Mahoma so bile vse ulice zalite in požiralniki niso mogli sprejemati vodnih mas, ki so se zlivale po cestah in ulicah.

Med neurjem je tudi dvakrat v okolici tresčilo. Hujše nesreče ni bilo. V ožjem pasu na dolenski strani je padala debela toča. Po sadovnjakih je vihar lomil dreve.

Kako silno močan je bil snočni naliv, nam nazorno kažejo zapiski meteorološkega zavoda na univerzi. Od 21 naprej je sprva rahlo deževalo. Nato pa se je ob 22.30 razbesnela silna nevihta, ki je med grmenjem in treskanjem tra-

Športne vesti

Kako si Hrvati zamišljajo svojo šolo za telesno vzgojo. Hrvatski šport se skuša na vsak način postaviti popolnoma na lastne noge. Ena prvih potreb za to je nedvomno šola za telesno vzgojo, ki naj bi dala izvežbane telovadne učitelje in trenerje. Hrvati smatrajo, da sedanja šola v Beogradu ne zadostuje in hočejo imeti svojo lastno. Zaradi tega so imeli že več sestankov, pri katerih so razmišljali, kako bi organizirali to šolo. Prvotno so skušali svojo šolo za telesno vzgojo priključiti filozofski ali pa medicinski fakulteti oziroma višji pedagoški šoli.

Pri prvem sestanku med predstavniki banke uprave, predstavnikov zainteresiranih fakultet, šole za narodno zdravje in delegati Hrvatske športske zveze pa se je izkazalo, da bi bila ta kombinacija skoraj nemogoča. Hrvati so začeli iskati drug način, ker je vsaj zaenkrat jasno, da samostojna hrvatska šola za telesno vzgojo ne bi mogla obstojati. Odgovorni činitelji so na to nadajevali z delom v tej smeri in so po nekaj sestankih prišli do naslednjega zaključka.

Namesto šole za telesno vzgojo nameravajo Hrvati ustanoviti zavod za telesno vzgojo. Ugotovili so namreč, da v našem športnem življenju ni nobenega strokovnega organa, ki bi vezal športno življenje na izrišnih z javno oblastjo. Ta zavod naj bi bil strokovni organ banke oblasti za vsa vprašanja telesne vzgoje. Zavod naj bi se osnoval pri šoli za narodno zdravje v Zagrebu in naj bi bil pod nadzorstvom prosvetnega oddelka banke uprave. Naloga tega zavoda bi bila v glavnem, da dela na splošno za napredek mladinske telesne vzgoje, da pripravlja pogoje za čim širšo telesno in higijensko vzgojo šolske ter izvenšolske mladine, da pripravlja učitelje telovadbe, kakor tudi strokovnjake za posamezne športne panoge.

Ta zavod naj bi v prvi vrsti ustanovil šolo za učitelje telovadbe, dalje tečaje za učitelje osnovnih šol, tečaje za športne trenerje, zdravnike in voditelje športnih organizacij, izdeloval in predlagal strokovna mišljenja državnim, banovinskim in privatnim ustanovam, izdajal strokovno literaturo, prirejal ankete, razstave itd. Zavod naj bi vodilo sedem oseb in sicer: dva predstavnika prosvetnega oddelka banke uprave, en predstavnik oddelka za narodno zdravje, en predstavnik vseučilišča (prof. higijene), en predstavnik šole za narodno zdravje in dva predstavnika Hrvatske športske zveze.

Šola za učitelje telesne vzgoje bi bila torej le oddelk tega zavoda. To naj bi bila najprej višja strokovna šola, ki bi trajala eno leto in ki bi se eventuelno podaljšala na dve leti. Začetek šolskega leta naj bi bil 1. septembra. V tako šolo bi se sprejemali diplomirani slušatelji filozofskih fakultet, višje pedagoške šole in abiturienti sred-

čudovito, kako ubrano zvenijo šmarčnične pesmi, čeprav se mešajo in prelivajo pri vsakem zlogu glasovi vseh višin in barv, med zvenečimi ženski glasovi od najvišjega soprana pa do mehkih altov si vtrajajo pot moški. Posebno lepo je prisluškovati »šbastome« — vsak po svoje spremlja melodijo, kjer eni glas dvignejo, ga drugi znižajo — in vendar zveni vse prav, vse ubrano, vse lepo.

Odpev se za odpevom vrsti, neizčrpna je zaloga slovenskih ljudskih odpevov k lavretanskim litanijam. Vsak večer, v vsaki cerkvi pojo druge. Toda ko se bližajo litanije h koncu, ko zapoje duhovnik že »Kraljica angelov...«, se oglasi v vsaki cerkvi le ena, najbolj priljubljena pesem:

»Lepa si, lepa si roža Marija...«

To pesem zna vsak Slovenec. Pojo jo na romanjih in božjih potih, pojo jo na svatovščinah, botrinjah in sedminah in nobene šmarnice se ne smejo zaključiti z drugim odpevom kot s to pesmijo.

Tak je slovenski majnik. Ne praznujejo vsi tako majniških večerov, ne hodijo vsi k šmarncam. Mnogi gredo zvečer rajši na promenado. Tudi tam je polno ljudi, tudi tam je cvetje, tudi tam so luči. Toda tam so ženske z moškimi klobuki in z nabarvanimi ustnicami, tam so fantje z modnimi, skoro do kolen segajočimi suknjiči, — tam je vse »pariško«, svetlo — le našega, domačega slovenskega ni na promenadi nič.

Pozno zvečer pa korakajo po ulicah vesele gruče, fantje in dekleta, s kitarami in harmoniko, s torbami čez ramo in z rokami polnimi rož, gredo objeti z rokami, z majniškega izleta. Hrupno se poslavljajo na križiških ulic in tupa tam celo droben vrisk preseka večerno tišino.

Tudi ti imajo svoj maj, vesel, prijeten, lep. A šmarčni večeri so vendarle najlepši in najbolj naš!

jala dobrih 25 minut, nakar je zopet nastopil rahel dež. V času nevihte je padlo v Ljubljani 27,5 mm dežja, kar predstavlja že velikansko množino vode. Nad ljubljanskim ozemljem je padlo v času nevihte po meteorološkem računu 2.200.000 l dežja.

V grozi in strahu so se ljudje, ki so ostali zunaj, stiskali v razne lokale in veže. Mnogi so bili do kosti premočeni.

Da je bil snočni naliv v resnici grozen, nam dokazuje tudi okolnost, da je Ljubljana pri Fužinah davi narasla za 18 cm od prejšnjega dne. Tudi Sava je zelo narasla. Splošno naliv ni na poljih in vrtovih napravil hujše škode. Toča je ponekod polegla lepo rastočo travo.

Vihar je k nam pridrvel od zapada in vzel smer proti Kamniku in dalje. Kakor nam poročajo, je okoli Domžal in Kamnika nevihta davi okoli 3 najhujše besnela in divjala. V kamniški okolici je padala tudi toča.

Tudi v Savinjski dolini, kakor nam javljajo iz Podloga, je po noči divjala silovita, strašna nevihta. Nevihta se je pojavila v najhujši razbesenosti okoli polnoči in je trajala nad pol ure. Vsi potoki in reke s Savinjo so davi močno narasle.

njih in učiteljskih šol. Diplomirani slušatelji, ki bi imeli tudi vseučiliško diplomu, bi učili na srednjih in strokovnih šolah ter na učiteljskih.

Pouk bi bil teoretičen in praktičen. V šolo bi sprejemali vsako leto izključno slušatelje enega spola. Starostna meja za sprejem v šolo naj bi znašala 28 let.

Te načrte so hrvatski športniki sedaj predložili banški upravi. Hrvatski športniki upajo, da bo njihov predlog uspešen in da bi že letos lahko začeli s svojo športno šolo. V letošnjem proračunu je namreč v ta namen določenih že 800.000 dinarjev, računajo pa da bi bilo mogoče dobiti toliko denarja, da bi v resnici lahko že letos začeli s svojo šolo.

Poziv vsem slovenskim obrtnikom, trgovcem in industrijcem

V okviru letošnjih otroških dni, ki se vrše z geslom: »Otrokom je treba ob velikih nesrečah najprej pomagati«, in ki so v sedanjem resnem času v eminentnem interesu za zaščito otrok in mater, vas prosimo, da vzamete ta naš poziv kar najresneje in v največjo pozornost:

Čas, v katerem živimo, nam narekuje najstrožjo pripravljenost. V tej pripravljenosti nikakor ne sme biti vrzeli v pogledu zaščite otrok in mater v primeru vojne. Ta zaščita mora biti organizirana tako, da ne bo niti enega otroka, niti ene matere, ki bi jim v danem trenutku ne mogli nuditi pomoči in varnosti.

Za zaščito, to je pomoč in varnost, ki naj se nudi otrokom in materam tam, kjer se bodo v primeru potrebe naselili, je treba takoj zbrati potreben material in denarna sredstva. Zato vas prosimo, da takoj pristopite v svojem delokrogu k zbiranju materialnih in denarnih sredstev, pri čemer upoštevajte sledeče:

1. V poštev prihajajo predvsem: blago za rjuhe, perilo, obleka, slamnjače, koci, odeje, kosi otroškega perila in obleke, obutev, nogavice, otroške košare, nahrbtniki, vreče, plašči itd. dalje vseh vrst posoda, jedilni pribor, pribor za šivanje, skratka vse, kar koli se da uporabiti v sil. Vsaka najmanjša stvar je zelo dobrodošla.

2. Ves zbrani material takoj dostavite po najkrajši poti ali vašemu krajevnomu odboru Unije, ali pa na naslov: Jugoslovanska Unija za zaščito otrok, Ljubljana 23. Poslani material se bo takoj pregledal, razporedil in odposlal v kraje, kjer se bodo otroci in matere v primeru vojne naseljevali.

3. V kolikor bi kdo ne mogel prispevati v materialu, naj prispeva v denarju. Ves, v te svrhe nabrani denar takoj dostavite vašemu krajevnomu odboru Unije ali pa ga nakažite

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer-sko stanje	Temperatura v (C)	Relativna vlažnost v %	Ohlajenost od (C)	Veter smer (nakost)	Pada-vine m/m	Vrsta
Ljubljana	752,5	24,0	12,0	92	10	0	27,5 dež
Maribor	—	—	—	—	—	—	—
Zagreb	759,4	24,0	13,0	90	4	NE ₁	1,0 dež
Beograd	760,4	25,0	16,0	70	3	WSW ₁	—
Sarajevo	760,6	26,0	14,0	70	4	NE ₁	—
Vis	761,1	20,0	13,0	90	10	SE ₁	—
Split	760,5	23,0	16,0	70	5	ESE ₁	—
Kumbar	760,0	27,0	17,0	70	4	S ₁	—
Rab	763,6	20,0	13,0	80	4	SE ₁	—
Duževnik	759,5	27,0	14,0	70	4	SE ₁	—

Vremenska napoved: Nestanovitno vreme, deževalo bo v presledkih.

Koledar

Danes, četrtek, 30. maja: Ivana Orleanska.
Petek, 31. maja: Angela, Kocijan.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva c. 20; mr. Murmayer R., Sv. Petra cesta 78.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce, da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga.

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovalni prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuste odlašanja.

Otvoritev nove pogodbenne državne pošte Prebel pri Novem mestu. Dne 1. junija 1940 se odpre nova državna razredna pošta IV. razreda 1. stopnje Smihel pri Novem mestu. Okoliš nove pošte tvorijo kraji: Borčevce, Birčna vas, Viševce, Brod, Dolenja Lakonica, Gorenja Lakonica, Cerovec, Dolenje Mrasevo, Gorenje Mrasevo, Gotna vas, Irča vas, Drska, Jama, Jeduščina, Bertija, Pogance, Malo Skrajnce, Mali Podluben, Petane, Rajnovšče, Rakovnik, Regerča vas, Srebrnice, Marof, Volavce, Stranska vas, Kremenik, Ruper vrh, Smihel, Veliko Skrajnce, Hrib, Veliki Podluben, Vrh pri Ljubnem.

Otvoritev Nove pogodbenne državne pošte Prežganje. Dne 1. junija 1940 se odpre nova državna razredna pošta IV. razreda 4. stopnje Prežganje. Okoliš nove pošte tvorijo kraji: Prežganje, Veliko Trebeljevo, Malo Trebeljevo, Mali vrh, Gabrje, Gozd-Reka, Jančje, Laze, Ravno-brdo, Besnica, Račica, Koške Poljane, Velika Stanga, Mala Stanga, Dragovšek, Jastrebnik, Ščit, Stangarske Poljane, Tuji grm, Vnanjarje, Gostinca, Volavljje, Dolgo brdo.

Otvoritev nove pogodbenne državne pošte Smihel pri Novem mestu. Dne 1. junija 1940 se odpre nova državna razredna pošta IV. razreda 1. stopnje Smihel pri Novem mestu. Okoliš nove pošte tvorijo kraji: Borčevce, Birčna vas, Viševce, Brod, Dolenja Lakonica, Gorenja Lakonica, Cerovec, Dolenje Mrasevo, Gorenje Mrasevo, Gotna vas, Irča vas, Drska, Jama, Jeduščina, Bertija, Pogance, Malo Skrajnce, Mali Podluben, Petane, Rajnovšče, Rakovnik, Regerča vas, Srebrnice, Marof, Volavce, Stranska vas, Kremenik, Ruper vrh, Smihel, Veliko Skrajnce, Hrib, Veliki Podluben, Vrh pri Ljubnem.

Slikar Gojmir Anton Kos bo počenši s 1. junijem razstavljal v Jakopičevem paviljonu svoje monumentalne slike iz slovenske zgodovine, namenjene za okras reprezentančnih prostorov banske palače. Na podlagi natečaja je bilo kot prvonagrajencu od bana poverjeno to veliko delo imenovanemu priznanemu umetniku. Imeli bomo torej priložnost seznaniti se s plodom njegovega 15 mesečnega vztrajnega dela teh velikih figuralnih kompozicijah.

LJUBLJANSKO GLEDALIŠČE

DRAMA — začetek ob 8 zvečer:

Četrtek, 30. maja: »Revizors«. Red B. Gostovnje Mihajla Markoviča iz Zagreba.

Petek, 31. maja: »Jakob Rudar«. Igrajo maturanti Klasične gimnazije. Izven.

Sobota, 1. junija: »Naša krst«. Premiera. Premierski abonma.

Nedelja, 2. junija: »Severna lisica«. Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.

OPERA — začetek ob 8 zvečer:

Četrtek, 30. maja: »Kleopatra«. Red Četrtek. Petek, 31. maja: Zaprt.

Sobota, 1. junija: »Eugenij Onegin«. Red A. Gostovanje baronista inž. Nikole Cvejiča, člana belgrajske opere.

Nedelja, 2. junija: »Tosca«. Izven. Gostovanje Teje Laboševic iz Zagreba in Borisa Popova. Znižane cene.

Repertoar Narodnega gledališča v Mariboru

Četrtek, 30. maja ob 20: »Krisalida«. Red B. Zadnjič.

»Krisalida« zadnjikrat, se uprizaro jutri, v četrtek, 30. t. m. (Red B). Vsem, ki te zelo zanimive in duhovite Golouhove igre še niso videli, se priporoča, da se poslužijo te zadnje prilike in si ogledajo ta izvrstno podani komad.

Gostovanje ljubljanskega baleta v Mariboru. Ob zaključku letošnje gledališke sezone gostuje v Mariborskem gledališču baletni ansambl (15 oseb) ljubljanske opere pod vodstvom baletnega mojstra inž. P. Golovina. Predstave bodo v treh zaporednih večerih: od nedelje, 2. junija do torka 4. junija.

Apeliramo na vse slovenske trgovce, obrtnike in industrijce, da se odzovejo stoddotno. Zavedajte se, da je s tem vašim delom povezana tudi usoda slovenskih otrok in mater v primeru vojne. Zato pristopite k temu delu takoj in z največjim elanom.

Smatrate to obvestilo za naš morda zadnji poziv, da storite svojo dolžnost.

Jugoslovanska Unija za zaščito otrok, sekcija za dravsko banovino.

Najstrašnejši sodobni bojni stroj

Tank, ki brizga na sovražnika ogenj

Se vedno ni čisto jasno, katero orožje je imel v mislih kancler Hitler, ko je v nekem svojem lanskem govoru dejal, da ima Nemčija tudi za Angležje in Francoze pripravljeno krepko »palico«. Čedalje bolj prevladuje vtis, da Hitler ni imel ene same vrste novega strašnega orožja, pač pa kar več vrst za primer, se eno ne bi bilo dovolj usepno.

Najprej so Nemci presenetili svet v sedanjih vojni z magnetičnimi minami. Vse je bilo tedaj pričakovano, da drugih novosti nemška vojska nima za bregom. Angleži so kaj hitro našli protiorožje in senzacije je bilo brz konec. Potem pa so Nemci prišli še z drugimi novostmi n. pr. z velikimi letali za prevažanje vojaštva. Takšna letala so se izkazala n. pr. pri pohodu na Norveško, kamor je vozilo eno samo takšno letalo kar po 50 vojakov z vsem potrebnim orožjem, municijo in hrano. Najbolj pa je svet ostermel, ko je videl, kakšne uspehe dosegajo Nemci z nadaljnjo svojo novostjo — s padalci, ki ...

Najbrž ni pričakoval, morda niti Nemci sami ne, da se bodo ti padalci tako dobro obnesli. Toda oneseli so se samo toliko časa, dokler tudi nasprotnik ni posvetil temu svojevrstnemu sovražniku prav posebne pozornosti in organiziral posebne oddelke z nalogo, da v kati zatro vsak poskus takšnega napada. In pred nekaj dnevi so iz svoje zaloge presenetljivih novosti vzeli še eno: tanke, ki mečejo ogenj na sovražnika in kar opravljajo vojaški obdelci v neizgovorno obleko iz azbesta. To je vsekakor dozdaj najstrašnejši od vseh sodobnih bojnih strojev.

Ti oklepni metalci ognja, ki so sicer namenjeni za uničevanje mest in vasi, kakor tudi za čelne napade na utrjene postojanke, so med morilnim orožjem menda zadnja iznajdba. Stevilni francoski vojaški strokovnjaki so priznali, da je material prekosil taktiko in da so vojske zdaj primorane prinašati hitre odločitve in ukrepe, da bi dohitele strahovit napredek mehanike, ki vojsko enostavno požira — tako piše dopisnik »United Pressa« z zahodnega bojišča.

Kakšni so tanki, ki bruhajo ogenj

Tanki — metalci ognja so hitri in celo tako lahki, da jim je pri obrambi to v škodo. Oboroženi so z dvema streljalicama in enim topom kalib. 35 mm. Njihovi metalci ognja bljuvajo ognjene zublje celo na daljavo več deset metrov. Navadno ima tank nalogo, da napada kakšno zgradbo in da tedaj branišce osvrkne s svojim smrtonosnim curkom. Tank

Sreča ne biva zunaj človeka, pač pa v njem samem.

Delavnost daje življenju moč, zmrtnost pa čar in lepoto.

Plemenito in potrebno delo si samo naredi svoj prostor v svetu.

brizga iz sebe gorečo tekočino, ki jo vozi s seboj v velikem kotlu. Če je napadena trdnjava utrjena, potem tak tank poskuša najprej s svojim artiljerijskim ognjem narediti luknjo ekozi zid, nato pa ekozi to odprtino brizga goreči curek. Tank lahko drvi po ulici z veliko hitrostjo, pri tem pa zažge kar vsako tretjo hišo. Za uničenje mesta to že čisto zadostuje, kajti ogenj se potem kaj hitro sam razširja dalje, če že enkrat vsaka tretja hiša gori.

Nastop takšnih tankov je za sovražnika vsekakor precej nevaren, toda tudi ne vselej. Če naloži na trdnjavo, kjer je posadka oborožena z dobriimi protitankovskimi topovi, potem se celo tej, ogenj bruhajoči zverini, ne godi dobro. Navadno pa imajo utrdbe takšne topove, da njihove granate lahko prebijajo tudi najmočnejši oklep na tanku. Tanki, ki bruhajo ogenj pa niso bogve kako trdni in morajo svojo odpornost žrtvovati na račun hitrosti. Ko so Nemci pred nekaj dnevi prvič pripeljali na bojišče te majhne tanke — piše dopisnik »United Pressa« — je francosko-angleško protitankovsko topništvo kaj dobro želo. Karkoli je granata zadela, vse je obitalo na mestu neopornost. Nekaj časa tako neuporabljivi tank se bruha oženj okoli sebe, kakor bi pihala ranjena zver.

Nemška vojaka, ki sta se stisnila v jarek, ko ju je obsul sovražni ogenj. Kakor se vidi, sta dobro krita, če ju ogenj ne osvrkne od prave strani.

Mož, ki je na Doberdobo operiral Mussolinija - umrl

Nekdanji težki ranjenec mu je ostal do smrti hvaležen

Preteklo soboto so v Milanu pokopali italijanskega senatorja Giuseppa Tusinija, slovitega kirurga z univerze v Genovi. Pokojni je bil za časa svetovne vojne vojaški prostovoljec, seveda kot vojaški zdravnik in si je je tedaj pridobil mnogo zaslug, ko se je ves posvetil zdravljenju ranjenecv. Dobil je tudi zaslužno odlikovanje.

Ne bi morda italijansko časopisje toliko pisalo o njegovi smrti, če ne bi bil to mož, ki se je med zdravniško službo v svetovni vojni srečal celo z Mussolinijem kot ranjencem. Za Tusinijevim pogrebom je šlo nenavadno mnogo krajevnih zastopnikov civilnih in vojaških oblasti, pa tudi pogrebcev od drugod, saj se to vendar spodobi, če umre mož, ob čigar smrti je smatral celo ministrski predsednik za vredno in dostojno izreči užalosteni rodbini svoje najgloblje sožalje. Mussolinijeva sožalna brzojavka, ki jo je poslal Tusinijevemu nečaku, se je glasila:

»Mnogo vzroka imam biti najgloblje prizadet ob sporočilu, da je umrl senator Tusini. Nikdar nisem in nikdar tudi ne bom pozabil na uspešno operacijo, ki jo je pokojnik izvršil nad menoj v Ronkah. Blagovoliše sprejeti moje sožalje.«

Mussolinijeva sožalna brzojavka omenja torej operacijo, ki jo je med svetovno vojno nad njim izvršil prof. Tusini kot zdravniški nadzornik v tretji armadi. Sedanji italijanski ministrski predsednik je bil namreč v boju ranjen in takoj nato prepeljan v bolnišnico v Ronke na Doberdobo.

Njegova rana je bila precej nevarna in je bila zato potrebna takojšnja zdravniška pomoč, da ne bi nastopile kakšne hujše komplikacije. Profesor Tusini je bil že tedaj zelo na glasu, da je izvršen zdravnik. Zato je vojvoda d'Aosta, sedanji abesinski podkralj, odločil, naj pride v omenjeno vojaško bolnišnico na Doberdobo in po vseh svojih sposobnostih pomaga ranjencem, da bi jih le preveč ne izkrevavalo še v zaledju. Tako se je zgodilo, da je ravno prof. Tusini operiral tudi sedanjega ministrskega predsednika in mu rešil življenje, česar seveda Mussolini ni pozabil. Izrazil je enkrat to svojo hvaležnost v trenutku, ko je njegov rešitelj Tusini umrl.

Velike pravice francoskega predsednika

Ko je bil Albert Lebrun vdružil izvoljen za predsednika francoske republike, je dnevnik »Paris-Soir« objavil zanimiv članek o izrednih cerkvenih pravicah, ki jih ima predsednik francoske republike kot naslednik francoskih kraljev.

Ena izmed takih njegovih pravic, ki so svetu malo znane, je tudi ta, da je s španskim škofom škofije Urgel vladar majhne republike v Pirenejih, Andore. Pa ta pravica še nima tako cerkvenega značaja. Izrazito cerkvena pravica pa je, da je častni kanonik mnogih francoskih stolnic. Tako je n. pr. član stolnega kapitlja v Lyonu, Chartresu, Orleansu in Chalonsu. Njemu tudi gre naslov »varuh francoskih cerkev«. Kot so imeli francoski kralji, tako ima tudi predsednik francoske republike pravico do prenosljivega oltarja. Na vsakem kraju more dati darovati sv. mašo. (Kot suveren ima po splošnih določilih kanonskega prava tudi prost dostop v vsak samostan na Francoskem). Cerkevne pravice predsednika francoske republike pa segajo tudi preko francoskega ozemlja. On je tudi naslovni kanonik bazilike sv. Janeza v Lateranu v Rimu. Čeprav so te pravice bolj simbolične pomena, jih vendar francoska vlada z vso natančnostjo varuje in porabi vsako priliko, da se jih posluži. Kadar predsednik francoske republike umre, morajo vsi stolni kapitlji, katerih član je pokojni bil, opraviti zanj slovesen rekvjem. Francoski poslanik pri Sveti stolici ne bo nikoli opustil, da ne bi po izročitvi svojih pooblastil obiskal tudi oltar sv. Petronele v cerkvi svetega Petra. Ta svetnica, ki je po legendi najstarejša hči apostola Petra, je namreč nekaj simbol Francije, ki se tudi imenuje »najstarejša hči svete Cerkve«.

Bismarkov osel. Ko je južozapadna Afrika postala nemška kolonija, so po rajhu šepetali, da bo Bismark osebo obiskal novo nemško posest. Eden višjih dostojanstvenikov iz njegove okolice je državnik vprašal, če misli res potovati v Afriko. Po kratkem razmišljanju se je stari državnik odrezal: »Da, potoval bom, toda samo na tistem oslu, ki si je to vest izmislil.«

Podrtija, ki so jo povzročile sovražne bombe v francoskem mestu Sedan.

Pot brez miru

Čisto druga osebnost je bil Georges Clemenceau, stari poglavar morskih razbojnikov. Videl sem ga pogosto in sva bila nazadnje prijatelja.

Od vseh državnikov, katere sem srečal, je bil on najbolj živa osebnost. Če bi bil živel tedaj, ko je Španija bila svetovna sila, bi bil zatrdno morsk razbojnik. Tak, kakršne je bil, je bil mnogo svojih tovarišev vrgel z vladne barke.

Leta in leta sem si prizadeval, da bi ga pripravil, da bi za nas spisal svoje vojne spomine. Nekot sem ga bil že skoraj spravil tako daleč, toda njegov pomočnik Tardieu je to preprečil.

Pogosto sem ga obiskal v majhnem siromašnem stanovanju na Franklinovi cesti. Stanovanje je imelo temne, zatohle sobe, shojene preproge in zaprašene zanimivosti. Tu mu je stregel njegov zvesti služabnik Albert.

V neurejeni študijski sobi je nosil ohlapno, madežasto obleko in sedel sredi mize, podobne podkvi, ki ga je na obeh straneh zapirala do polovice. Misel za to podkovasto mizo je bil prinesel iz Amerike. Tam je videl delovne mize za izvoze časopisov, ko se je kot mlad mož mudil v Ameriki, poučeval v francoski dekliski šoli in pisal za »Temps« članke o dobi obnove.

Neizogibno je nosil rokavice iz sive svile, da bi skrival svoje neznačne roke, pokrite z izpuščaji, kakor nam je Albert zaupal po

njegovi smrti. Odrezano se je obrnil in me ni pozdravil, dokler si ni nataknil rokavice.

Med najimi pogovori sva pogosto govorila o političnih osebnostih. Toda vedno me je opozarjal, da ne smem uporabiti nič, kar mi je dejal on. Zelo prosto in nespošljivo je govoril o evropskih državnikih in vojskovodji. Z veliko spretnostjo je uporabljal ameriškanščino ter z veliko lahkoto in domišljijo klet ter pri tem jemal podobe iz ameriškanščine in iz angleščine.

Ko je nekot posebno krepko izrazil svoje mnenje o Wilsonu in Lloydu Georgu, sem dejal:

»Toda, gospod predsednik, na nesrečo ne boste vi vedno med nami. Kaj bi me zadržalo, da bi objavil, kar ste rekli, ko vas ne bo več?«

Zlobno se je zarežal in dejal:

»Pri Bogu, vrnil se bom in vas obiskal kot strah, če boste to storili.«

Naredil je precej drzno rimo na predsednika Wilsona in jo večkrat navajal. Stih se je nanašal na Wilsonovo ljubezen do ženskega spola.

Za 82. rojstni dan, 28. septembra 1924. me je povabil, naj prebijem dan z njim v njegovi leseni hišici v Vendéji na obrežju Atlantskega morja. S spartanskim preprostostjo je živel v enonadstropni kolibi z razgledom na negotoljubno progo obrežja, nekaj korakov od grmečega valovanja. Vsak dan je s košaro na roki šel na trg v Sables-d'Olonne in nakupoval hrano.

Prizadeval si je, da bi na pešeni ravni okoli svoje kočje kaj nasadil. Nedvomno je to delal zaradi tega, ker je moral nekaj obvladati.

Ko sem prišel k njemu, me je peljal po vrtu, da bi videl njegove napore, kako si prizadeva pridelovati paradižnike. Rastline so bile uvele in stvar ni mogla v teh nerodovitnih tleh nikdar dozoreti. Dejas mi je:

»Te preklemane paradižnike sem gojil vse poletje, zdaj je pa konec z njimi. Toda prideloval bom tu paradižnike, pa naj si prizadevam vse življenje.«

Okoli rastlin je bil naložil morske trave, katero je sam nabral po obrežju, da bi z njo pognojil zemljo. Na vrtu je bilo še nekaj bornih rož in siromašnega sočivja.

Na zunanji strani kolibe je stari »tiger« naložil kupe vej, da bi

preprečil, da ne bi pesek vdrl v sobo. Toda vseeno je plast svišča pokrivala vse pohištvo.

Jedla sva v kuhinji pri mizi, ki je stala blizu ognjišča. Njegova stara bretonska kuharica je vzela skromno jed: jezik, jagmetino in cvetno zemljo, z ognjišča in jo postavila naravnost na mizo.

Med jedjo mi je Clemenceau pravil, da je s politiko končal in da bo ostanek življenja prebil v tem, da bo napisal modroslovsko knjigo, ki naj jo po njegovi smrti objavijo kot njegovo duhovno oporoko za potomce.

Pokazal mi je rokopis prvega zvezka. Bile so to stotine popravljenih strani, na roko pisanih, toda prav malo mi je pripovedoval o tem, kakšna je knjiga. Dejal je samo, da bo vsebovala njegovo filozofijo in njegove misli.

»Dve leti bom potreboval, da bom predelal prvi zvezek, potem bom osem ali deset let pisal oba druga. Nato bom sedel k počitku in ostarel.«

Muzal se je. Odločno se je branil, da bi govoril o politiki: »S tem sem končal. Samo škodilo bi, če bi o tem govoril. Vidim sicer, kako teče zgodovina, pa saj bi vsekakor potekala tako. Vsak večer grem pred oson uro v posteljo. Zbudim se zjutraj okoli treh ali štirih, malo potelovadam vaje, ki sem jih delal vse življenje. Potem začnem pisati pri petrolejki. Davi sem vstal ob 1. in sem delal do pol petih, potem sem šel spat.«

Kako, da sem tako zdrav? Jem malo in se tudi preveč ne napenjam. Spim toliko, kolikor potrebujem, delam nič več, kakor se mi da, zlasti pa se ne razburjam. Spadam k malo ljudem na svetu, ki so prosti, popolnoma prosti. K meni pridejo samo ljudje, ki jih hočem videti. Ne berem nobenih listov več in se samo še prav malo brigam za božji svet.

Imam obilno snovi za premišljanje. Če je človek doživel vse to, kar sem doživel jaz, ima dovolj o čemer lahko premišlja.

Tisto popoldne sem ponovil poskuse, da bi Clemenceauja pripravil do tega, da bi mi dovolil razgovor o njegovih nazorih glede svetovne politike, katerega bi lahko objavil. Spet se je branil, a je dobrodušno dejal:

»Povedal vam bom, kaj bom storil. Obiščite me na moj 100. rojstni dan. Za ta dan vam obljubim presenetljiv razgovor, ki ga boste lahko priobčili. Prej pa ne. To je čisto določena obljuba. In bom tudi tako dolgo živel. Preživel sem, da bi umrl.«

Morda pa le še ne veste...

V Norfolk (Anglija) imajo cerkev za gluho-neme Sv. maša se »bere« v tej cerkvi z znaki, s pomočjo katerih se sporazumevajo gluho-nemi.

Cebela je edino živo bitje, ki vnaprej določi spol svojim potomcem!

Mam-lu-aug Tamusuri iz Sijama postaja vsako leto manjši! Ko je bil star 13 let je bil visok 120 cm; z 21 letom pa je bil za celih 32 cm manjši, kot pred osmimi leti...

Prvi avtomobil se je pojavil na belgrajski ulicah prve dni aprila 1903. leta. Kupil ga je na Dunaju bankir Radulović iz Belgrada.

Najtoplejši kraj na zemlji je Dolina smrti v Kaliforniji. Tam je povprečno 18 stopinj nad ničlo pozimi in 34 stopinj poleti. Največja vročina pa je bila 1913. leta, in sicer 56,6 stopinj nad ničlo! To je dozdaj največja znana vročina na našem planetu.

Mrčes ne diha skozi usta, temveč skozi telo. Prepeva pa s svojili krili ali nogami.

Če pazljivo pogledamo na zemljevid, vidimo, da se vlečejo vsi važnejši polotoki na svetu od severa proti jugu.

70 odstotkov človeškega telesa je sestavljenega iz vode.

Volkove in šakale je zelo težko zastrupiti. Cim imenovane zveri začutijo da so požrle nekaj, kar jim povzroča bolečine v želodcu, začno bljuvati in si tako operajo želodec.

Steber dima, ki se dviga iz ognjeniškega žrela, doseže večkrat zelo veliko višino do 13.000 metrov! Pomisliti pa moramo, da je v dimu dosti pepela in celo debelega kamenja!

Letos praznujejo Japonci 2600 letnico, odkar je bilo ustanovljeno njihovo cesarstvo in odkar je stopila na prestol dinastija, katere potomec je današnji japonski mikado.

Triletni Muhameg Idriz, sin orožniškega narednika Ahmeta Idriza iz Prekoj pri Drvaru (Jugoslavija), se je že naučil brati in pisati.

V vasi Barama v Gruzi (Jugoslavija) živi opankar Radenko Gjorgjevič star 25 let, tehta pa komaj 45 kg! Radenko ne more počasneje hoditi, kakor 15 km na uro! Kljub temu stopa tako tiho, da ga nobeden ne sliši!

Lanskega marca meseca je pihal nad jezerom Meredith v državi Colorado (USA) tako močan veter, da je vrgel na obalo nekaj milijonov rib, od katerih je tehtala najmanjša pol, največja pa 5 kg.

Joe H. Müller iz Karthona (USA) stanuje v hiši števil 513, ima telefon števil 513, dovoljenje za vožnjo avtomobil števil 513, avtomobilsko legitimacijo števil 513 in avtomobil števil 513.

1813. leta je umrla bogata muslimanka v Aleksandriji, ki je v svoji oporoki zapustila dohodke velikega premoženja zato, da bi se mogle vsako leto njene mačke (52 po številu) — ali kakšne druge — odvesti na božjo pot v sveto mesto Mekko. Od tedaj do danes se je karavana mačk že 127 krat odpravila v Mekko!

Na pokopališču v Winssom v državi Virginia (USA) so istega dne pokopali zakonsko dvojico, ki je istega dne umrla in se je tudi na isti dan rodila.

Slavni komik Jimmi Dirane je 30 let zajtrkoval po dve surovi jajci.

Radio

Program radio Ljubljana

Četrtek, 30. maja. 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Izlet v tuje kraje (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Radijski šramel — 14 Poročila — 18 Pester spored Radijskega orkestra — 18.40 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarič) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Kako smo našli najstarejši rokopis narodnih pesmi (dr. Gerhard Gezeman, Belgrad) — 19.40 Objave — 19.50 Deset minut zabave — 20 Mladinski zbor »Zvonček« — 20.45 Reprodukiran koncert simfonične glasbe: B. Smetana: Moja domovina, simf. suita — 22 Napovedi, poročila — 22.15 V oddih igra Radijski orkester.

Drugi programi

Četrtek, 30. maja: Belgrajska kratkovalna postaja: YUA, YUB (49.18 m): 19.40 Poročila v slovenščini YUF (19.69 m): 1.55 Oddaja za Južno Ameriko — YUG (19.69 m): Oddaja za Severno Ameriko — Belgrad: 19.40 Harmonika — Zagreb: 20 Godalni kvartet — Bratislava: 21 Simfonični koncert — Praga: 22.20 Zab. koncert — Solija: 20 Trio — Beromünster: 20 Donizetti-jeva opera »Don Pasquale« — Budimpešta: 19.25 Ork. koncert — Bukarešta: 20 Simfonični koncert — Trst-Milan: 17.15 Sopran, 21 Opereta